

Herdenkingswandeling voor de slachtoffers van de genocide op Joden, Sinti en Roma

Datum: Zondag 6 september 2026
Tekst uitgesproken door Tomas Baum
Locatie: Monument voor de Gedeporteerden, Belgiëlei, Antwerpen

Beste aanwezigen,

We staan hier vanavond bijeen aan het Monument voor de Gedeporteerden, na een stille wandeling door de straten van Antwerpen. Namens Kazerne Dossin, memoriaal, museum en onderzoekscentrum over de Holocaust en mensenrechten, betuig ik mijn oprechte dank aan de organisatoren en aan ieder van u. Uw aanwezigheid is een krachtig signaal.

Om betekenis te geven aan wat ons vanavond samenbrengt, aan onze omgang met een beladen verleden, kunnen we vier opdrachten onderscheiden: herinneren, herdenken, begrijpen en bevragen.

Ten eerste: **herinneren**. Herinnering begint bij de menselijke maat, bij het verhaal en de getuigenis. Herinnering begint bij het persoonlijke, bij de familie en vrienden. Maar dat kan ook verder doorwerken. Wanneer we levensverhalen delen of namen noemen van slachtoffers van de genocide op Joden, Sinti en Roma: halen we hen terug uit de anonimiteit. We erkennen hun waardigheid als mens.

Ten tweede: **herdenken**. Herdenken is herinnering in een ceremonieel kostuum. Het is een protocol van de stilte, het neerleggen van bloemen en het samen stilstaan bij deze *lieu de mémoire*. In dit ritueel ontstaat verbondenheid. Dat vanavond ook jongeren en nieuwe stadsgenoten meestappen, is van onschatbare waarde. Onze samenleving is immers meerstemmig, en herdenken is geen afgesloten hoofdstuk: het is een levende brug tussen generaties en tussen gemeenschappen.

Maar herinneren en herdenken alleen volstaan niet. We moeten de geschiedenis ook **begrijpen**. Begrijpen is het werk van de geschiedeniswetenschap: het ontleden van feiten, het onderzoeken van oorzaken en het blootleggen van de mechanismen van uitsluiting, uitholling van de rechtsstaat en ontmenselijking. We dienen de historische onderstroom inzichtelijk te maken. Niet om te oordelen vanuit het heden, maar om te begrijpen hoe het ondenkbare werkelijkheid werd.

En tot slot duwt dat inzicht ons naar de vierde stap: **bevragen**. Geschiedenis wordt pas betekenisvol wanneer ze ook ons bevraagt. Wat doen wij vandaag met dat verleden? De confrontatie met deze beladen geschiedenis leert ons niet 'wat' we moeten denken, maar 'dat' we moeten denken. Het dwingt ons tot kritische vragen over verantwoordelijkheid, over burgerzin en over onze democratische weerbaarheid vandaag.

Een rechtvaardige samenleving rust op het onvoorwaardelijke respect voor de fundamentele rechten en de inherente waardigheid van álle burgers: ongeacht afkomst, geloof of overtuiging. Moge deze avond van serene herdenking ons niet alleen vervullen van respect voor de slachtoffers van toen, maar ons ook scherpstellen in onze verantwoordelijkheid voor de samenleving vandaag ... en morgen.

Ik dank u.